

Neringa skaidriausiai atsiskaito už ES paramą

2007–2013 m. savivaldybių administracijos Lietuvoje gavo Europos Sąjungos (ES) struktūrinių fondų finansavimą daugiau kaip 2,5 tūkst. projektų įgyvendinimui – tai sudaro trečdali visų per šį periodą finansuotų projektų. Skaidrumo iniciatyvos „Jonvabaliai“ statistika atskleidė, kurios savivaldybės linkusios gyventojams išsamiai papasakoti, kaip buvo panaudotos ES investicijos.

Prie šios iniciatyvos savanoriškai prisijungė 11 savivaldybių administracijų iš 60: Biržų rajono, Druskininkų, Elektrėnų rajono, Jonavos rajono, Joniškio rajono, Neringos, Šakių rajono, Šalčininkų rajono, Telšių rajono, Utenos rajono bei Vilniaus miesto savivaldybė. Savivaldybės užregistravo ir papasakojo apie 27 ES lėšomis finansuotus projektus, kurių bendra suma sudaro daugiau kaip 89,7 mln. litų. Daugiausiai projektų iniciatyvai pa-

Redakcijos archyvo nuotr.

VISUS. Neringos savivaldybė specialiai skaidrumo iniciatyvai užregistravo visus projektus, kuriems gavo Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansavimą 2007–2013 metais.

teikė Neringos savivaldybė – ji užregistravo net 15 projektų, t. y. visus, kuriems gavo ES struktūrinių fondų finansavimą 2007–2013 metais.

Pasak vieno iš skaidrumo iniciatyvos steigėjų, Žinių ekonomikos forumo analitiko **Armino Varanausko**, Neringos, Elektrėnų, Jonavos ir Šalčininkų rajono sa-

vivaldybės apie 18 projektų pateikė visą prašomą informaciją – užpildė visas tris deklaracijas.

„Tai rodo itin atsakingą požiūrį į projektų įgyvendinimo skaidrumą, nes stengiamasi ne tik pristatyti kuo daugiau įgyvendintų projektų, bet ir nepamirštama pateikiamos informacijos kokybė. Tiesa, jau pats prisijungimas prie

KOMENTARAS

„Kitaip ir negali būti“

Darius JASAITIS, Neringos meras

Neringos savivaldybė visose srityse laikosi skaidrumo reikalavimo – ne išimtis ir Europos Sąjungos remiami projektai. Mes apie juos kalbame dar tik planuodami, viešiname ir jų vykdymo eigą, ir pasiektus rezultatus. Kuo daugiau viešumo yra tiesiog būtina, nes Neringoje įgyvendinami projektai, žinia, yra naudingi ir reikalingi ne tik mūsų vietos bendruomenei, bet ir gausiai Kuršių neriją lankantiems turistams. Tačiau tai, kad Neringa buvo pripažinta skaidriausia, tikrai džiugina. Ši kryptis tikrai nesikeis ir ateityje.

iniciatyvos yra svarbus žingsnis skaidrumo link“, – pasakoja A. Varanauskas.

Jis atkreipia dėmesį, jog ES investicijos yra visų mokesčių mokėtojų pinigai, todėl kiekvienas projekto vykdytojas turi jausti itin didelę atsakomybę ne tik dėl efektyvaus šių lėšų panaudojimo, bet ir dėl to, kad visuomenei informacija apie panaudotas investicijas būtų lengvai prieinama ir pateikta aiškiai, suprantamai.

„Jonvabalių“ steigėjais tapo asociacija „Investors' Forum“, asociacija Žinių ekonomikos forumas, Kauno technologijos universitetas, Lietuvos atsakingo verslo asociacija, Lietuvos pramonininkų konfederacija, Finansų ministerija, Lietuvos verslo darbdavių konfederacija ir „Transparency International“ Lietuvos skyrius.

„Vakarų ekspreso“
informacija

Paulina Mongirdaitė – pirmoji Lietuvoje moteris fotografė

Šių metų lapkričio 5 dieną sukako 90 metų, kai amžinybėn iškeliavo pirmoji Lietuvoje moteris fotografė Paulina Mongirdaitė. Ji pirmoji Palangoje įkūrė meninės fotografijos paviljoną, pirmoji įamžino Kretingos, Palangos ir greičiausiai Gargždų vietovaizdžius...

Jos darbuose galime pamatyti ne tik pajūrį, architektūrą, bet ir žmones – nuotaikas, aprangą, šukuosenas... Veikli ir energinga fotografė neapsiribojo vien paviljonu: su nuotraukų herojais išeidavo į prieangį, kiemą, gatves, fotografuoti vykdavo asmeniškai į namus, dvarus, miestelių apylinkes, pajūrį.

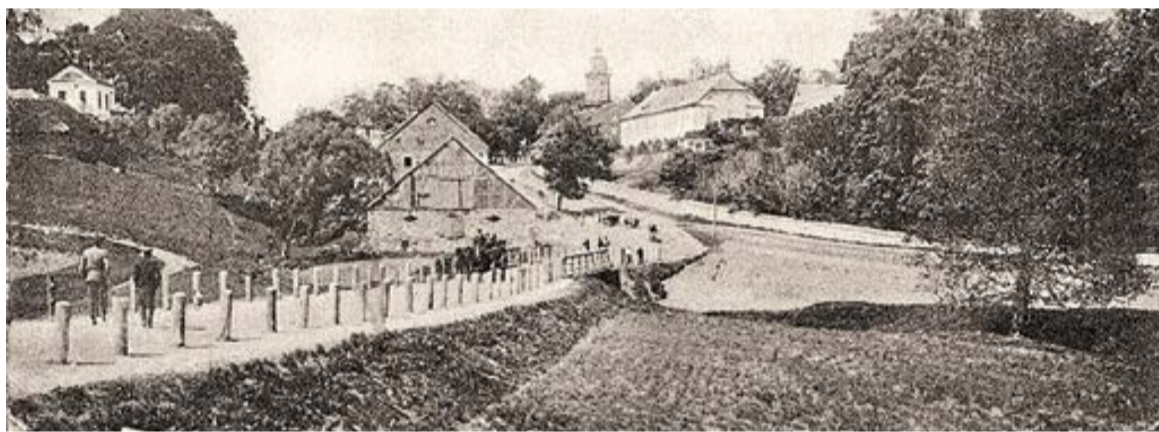
Sustabdyti istorijos akimirka...

Apie 1885 metus į Palangą gyventi atvykusi P. Mongirdaitė pateko į kurorto gimimo įvykių sūkurį: matė, kaip buvo statomi Tiškevičių rūmai, įrenginėjamas parkas, poilsiautojams pritaikomi paplūdimiai, Birutės kalno papėdėje įrengta Lurdo grotos, centre pastatyta mūrinė sinagoga bei nauja neogotikinė katalikų bažnyčia.

Lankydamasi Kretingoje ji įamžino visus pagrindinius miestelio objektus: Turgaus aikštę, cerkvę, dvaro rūmus, parką, gatves, pranciškonų vienuolyną, jo koridorius, katalikų bažnyčią bei jos interjerą. Į Kretingą fotografė ne kartą užsuko 1905–1911 m., kai buvo restauruojama katalikų bažnyčia.

P. Mongirdaitės fotografijos – tarsi siekis per objektyvą atskleisti apylinkių žavesį, sustabdyti istorijos akimirka, tai pajūrio urbanistinio paveldo fiksacija.

Jos leistų atvirukų išliko nepaprastai daug, tačiau pačios fotografės asmenybės bei gyvenimo faktai apgaubti paslapties. Vartydami fotografų katalogus atranda-

1909 metų Gargždų vaizdas, įamžintas Paulinos Mongirdaitės.

me vos kelias skurdžias eilutes. Net pačios Paulinos portreto niekas niekada nėra matęs...

2015 m. švęsime fotografės 150-ąjį gimimo jubiliejų. Pagerbdama fotografės palikimą, daugelį metų archyvuose, muziejuose, privačiose kolekcijose, šeimos albumuose kruopščiai rinkau smulkiusias detales ir bandžiau lipdyti vientisą jos gyvenimo, veiklos istoriją. Truputėlį praskleisiu laiko šydą ir supažindinsiu skaitytojus su mažutėle dalele to, kas sukaupė monografijoje.

Seniausios nuotraukos autorė

P. Mongirdaitė buvo įspūdinga asmenybė: nepaprastai tvirto charakterio, nebijanti naujovių, vilkinti sportinio stiliaus rūbus, bet sykiu silpnos sveikatos, labai meniškios ir draugiškos sielos. Kaimynai ir artimieji labai ją mylėjo, vadino sutrumpintu vardu – Pole.

Lenkijoje pavyko atrasti net kelis jos portretus, tad monografijos skaitytojai galės pamatyti, kaip atrodė toji paslaptingoji moteris.

Paauglystėje buvo auklėjama privačiame pensione Lenkijoje. Tėvai – Kauno gubernijos bajorai Miečislovas ir Sofija Mongirdai. Paulina labai gerbė savo giminės šaknis, kurį laiką nuotraukas pasirašinėjo savo giminės herbo pavadinimu Wadwicz (Žuvis).

Iki šiol buvo žinomi keturi penki P. Mongirdaitės nuotraukų ženklinimo variantai, šiuo metu jų pavyko atrasti dešimt. Ilgą laiką buvo žinomas tik vienas jai priskirtinas fotografijų rinkinys „Kretynga“, o dabar jau yra žinomi šeši rinkiniai/albumėliai, identifiukuota net 13 P. Mongirdaitės stiklo negatyvų. Daugelis ją žino kaip fotografę, tačiau vieni pirmųjų Paulinos leidinių buvo grafika.

Jos atvirukus bei jų idėjas perspausdino, kopijavo daug vėlesnių fotografų. Pavyzdžiui, I pasaulinio karo metu ir po jo Klaipėdos leidėjas Robertas Šmidtas platino Kretingos panoramos nuo Pelėdos kalno atviruką, tačiau ši fotografija yra 26-ajame P. Mongirdaitės albumo „Kretynga“, sudaryto 1890 m., puslapyje. Tai seniausia žinoma Kretingos miesto nuotrauka, kurioje matome trijų maldos namų bokštus: kairėje – katalikų Viešpaties Apreiškimo Švenčiausiajai Mergelei Marijai bažnyčios, centre – stačiatikių Šv. Vladimiro cerkvės, kairėje – Liuteronų bažnyčios. Žinome, kad pastaroji bažnyčia sudegė 1889 metais, vadinas, nuotrauka turėjo būti padaryta anksčiau.

Liko ir paslaptį

P. Mongirdaitė aktyviai dalyvavo visuomeniniame gyvenime, rinko aukas Palangos bažnyčios statyboms, įamžino Kretingos bažny-

čios kaitą restauravimo metu, reklamavo pajūrį užsienio spaudoje, 1911 m. Lvove pelnė sidabro medali.

Būtent jos fotopaviljone 1899 m. buvo padaryta pirmoji lietuviško spektaklio „Amerika pirtyje“ plakato nuotrauka su visais aktoriais! Šiame spektaklyje vaidino ir

UNIKALU. Būtent Paulinos Mongirdaitės fotopaviljone 1899 metais buvo padaryta pirmoji lietuviško spektaklio „Amerika pirtyje“ plakato nuotrauka su visais aktoriais.

Paulinos pusbrolis, medicinos studentas Vladas Mongirdas. Spektaklio plakato atvirukas daugelį metų buvo siuntinėjamas kaip žinia apie lietuvių tautos atbudimą. La-

bai simboliška, kad tikriausiai paskutinė prieš mirtį padaryta Paulinos nuotrauka – tai „Teatralų grupė pas Vaineikius namuose“, užfiksuota švenčiant spektaklio 25 metų jubiliejų.

Daugelyje publikacijų rašoma, kad P. Mongirdaitė mirė apie 1916-uosius. Ji buvo silpnos sveikatos, sirgo vėžiu. Vyko I pasaulinis karas – ne pačios palankiausios sąlygos fotografijos verslui... Tikriausiai dėl to fotografės darbų, sukurtų po 1915 m., aptinkama labai mažai.

Palangos bažnyčios mirties metrikų knygoje įrašyta: „1924 metais lapkričio 5 dieną m. Palangoje mirė Paulina Mečislovo duktė Mongirdaitė, sirgusi vėžio liga, ap rūpinta šv. Sakramentais. Netekėjusi, 59 metų amžiaus, prisirašiusi prie Palangos valsčiaus, šios parapijos. Palaidojo klebonas kunigas Šniukšta lapkričio 7, Palangos parapijos kapuose“. Amžininkai teigė, kad P. Mongirdaitė palaidota Palangos kapinėse, netoli koplyčios.

Tai tik mažutė dalelė to, kuo norėtusi su skaitytojais pasidalinti monografijos puslapiuose.

Tačiau liko ir dar neatskleistų paslaptį: kada tiksliai ir kur ji gimė, dingsta nežinioje jos turto ir negatyvų likimas, Palangos kapinėse nepavyko atrasti Paulinos kapo (nors ten pat turėjo būti palaidotas jos tėvas, mama bei sesuo). Visiška nežinia yra Paulinos vyresniojo brolio Jono likimas.

Ji visą savo gyvenimą atidavė fotografijai. Nesukūrė šeimos, neturėjo vaikų, tėvai ir sesuo buvo mirę, 1914 m. vaikiai (sesers vaikai) išvyko į Lenkiją ir Lietuvon daugiau niekada nebegrižo.

Šiandien sustokime bent akimirkai ir prisiminkime pajūrio krašto šviesuolę, nepaprastai drąsą, veiklią moterį, mirusią vienvėdeje.

Jolanta KLIETKUTĖ